

зкладами освіти Закарпатського угорського університету ім. Ференца Ракоці ІІ.

Наукові інтереси: професійна підготовка майбутніх фахівців.

ГУТТЕРЕР Сва Войтехівна – координатор початкової освіти, старший викладач кафедри педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління закладами освіти Закарпатського угорського університету ім. Ференца Ракоці ІІ.

Наукові інтереси: професійна підготовка майбутніх фахівців.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

BIDYUK Dmytro Yevheniiiovych – Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Lecturer at the Department of Psychology and Pedagogy, Khmelnytskyi National University.

Circle of scientific interests: professional training of future specialists.

BIDA Olena Anatoliivna – Doctor Pedagogical Sciences, professor, head of the chair of pedagogy, psychology, elementary, preschool education and management of educational institutions, Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian University.

Circle of scientific interests: professional training of future specialists.

HUTTERER Eva Voytehivna – primary education coordinator, senior teacher of the department of pedagogy, psychology, elementary, preschool education and management of educational institutions, Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian University.

Circle of scientific interests: professional training of future specialists.

Стаття надійшла до редакції 18.10.2025 р.

УДК 378:37.091.12:005.963

DOI: https://doi.org/10.59694/ped_sciences.2025.17.077-084

БІЛАНИЧ Людмила Віталіївна –

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри бізнес-адміністрування, маркетингу та менеджменту Державного вищого навчального закладу

«Ужгородський національний університет»

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-9005-6985>

e-mail: lbilanych@gmail.com

БІЛАНИЧ Галина Петрівна –

кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри соціокультурної діяльності Комунального закладу вищої освіти «Академія культури і мистецтв»

Закарпатської обласної ради

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-1115-6425>

e-mail: bilanishgp@gmail.com

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ЯК ЧИННИК ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ В ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

БІЛАНИЧ Людмила Віталіївна, БІЛАНИЧ Галина Петрівна. КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ЯК ЧИННИК ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ В ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті компетентнісний підхід схарактеризовано як чинник професійного становлення майбутнього фахівця в системі вищої освіти. Окреслено сутність понять «компетентність», «компетенція», «компетентнісний підхід», «професійна компетентність», «самоосвітня компетентність». Визначено, що застосування компетентнісного підходу в закладах вищої освіти дає студентам змогу не просто накопичувати знання з відповідних дисциплін, а насамперед стимулює творче й креативне їх використання, внаслідок чого випускник закладу вищої освіти, майбутній фахівець, стає неабияк затребуваним і конкурентоспроможним на ринку праці.

Ключові слова: компетентність, компетенція, компетентнісний підхід, компетентнісно-спрямована освіта, професійна компетентність, самоосвітня компетентність, фахова підготовка.

BILANYCH Lyudmila Vitaliivna, BILANYCH Halyna Petrovna. COMPETENCY APPROACH AS A FACTOR OF PROFESSIONAL FORMATION OF A FUTURE SPECIALIST IN A HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTION

The article describes the competency-based approach as a factor in the professional development of a future specialist in the higher education system. The essence of the concepts of «competence», «competence», «competence approach», «professional competence», «self-educational competence» is outlined. It is determined that the use of the competency-based approach in higher education institutions allows students not only to accumulate knowledge in the relevant disciplines, but primarily stimulates their creative and imaginative use, as a result of which a graduate of a higher education institution, a future specialist, becomes quite in demand and competitive in the labor market. It is proven that the competency-based approach is widely used in the process of designing a system of independent work of students, which indicates the development of self-educational competence in students, recognized as one of the key competencies that constitutes a new quality of education.

It has been proven that the implementation of a competency-based approach in education means changing the entire pedagogical system, transitioning to a new type of learning and upbringing. Unlike traditional education, this approach aims not only at students acquiring knowledge, skills and abilities in a separate form, but primarily at developing and forming in them the ability to practice, creatively apply the acquired knowledge and experience in various situations, and readiness for successful activity in real life. It is significant that for the formation of professional competence and key competencies in future specialists at the HEI level, the transition to electronic, mobile and pervasive learning is important, that is, it is necessary to improve the professional training of education seekers using modern methods, forms, means and technologies of learning based on ICT, and in the future – on digital technologies. This will allow students to independently navigate a variety of information, form creative non-standard thinking.

Keywords: *competence, competence, competency-based approach, competency-based education, professional competence, self-educational competence, professional training.*

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Аналіз основних тенденцій розвитку вищої освіти в Україні свідчить про те, що, незважаючи на складність сучасних умов, що супроводжуються викликами і потрясіннями, активізується процес пошуку нових стратегій, інноваційних методик та технологій, призначенням яких є підготовка у закладах вищої освіти фахівців широкої професійної компетентності. Остання включає не лише кваліфікацію, визначену системою набутих знань, умінь і навичок, а передусім базові якості особистості, універсальні вміння й здібності, що характеризуються ширшою сферою свого застосування. Зокрема головною метою освітнього процесу в закладі вищої освіти (далі – ЗВО) є всебічний розвиток здобувачів освіти, озброєння їх суттєво важливими компетентностями, теоретичними знаннями та практичними навичками, здатністю творчо мислити, практично вдосконалювати власні можливості [3, с. 9]. Лише такий фахівець може креативно мислити, висувати нові оригінальні ідеї, втілювати їх у життя, працювати на високому професійному рівні. Щоб досягти цього, має бути створена особлива освітня система, сфокусована на пріоритетах здобувачів освіти, на глибокому засвоєнні ними нових знань. Саме це сприятиме якісним змінам у суспільстві, розвитку в майбутніх фахівців мотивів і

навичок самореалізації у майбутній професійній діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теорія компетентнісного підходу в освіті представлена у працях як зарубіжних (Р. Бадер, Д. Мертенс, Б. Оскарсон, А. Шелтена та ін.), так і вітчизняних (В. Серіков, Л. Сохань, О. Сухомлинська, Л. Хоружа, О. Бондаревська, І. Єрмаков, І. Зимня та ін.) дослідників. Перспективи компетентнісного підходу у вітчизняній освіті досліджували І. Бех, Н. Бібік, Л. Ващенко, І. Єрмаков, О. Локшина, О. Овчарук, Л. Парашенко, О. Пометун, О. Савченко та інші науковці, зокрема вони розглядають компетентність як здатність майбутнього фахівця до суспільно-ціннісної діяльності та характеризують компетентного фахівця як такого, який готовий вирішувати професійні завдання в умовах застосування інновацій.

Шляхи застосування активних методів у формуванні професійних компетенцій досліджували Г. Голуб, Л. Юрова та ін., відповідно професійну компетентність як показник якості освіти – В. Болотов, І. Сфремова та ін.

Мета статті полягає в обґрунтуванні сутності та значення компетентнісного підходу як основи професійного становлення майбутнього фахівця в закладі вищої освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Критерій освіти ХХІ століття – людина, яка критично, логічно й креативно

мислить, діє, аналізує, досліджує, планує, робить вибір, приймає виважені рішення, реагує на виклики сьогодення, прагне до самовдосконалення та навчання впродовж життя. У зв'язку з цим стандартного набору знань уже замало. Новим мірилом людської освіченості стає **компетентність** – універсальне поєднання знань, умінь, навичок, способів мислення, ціннісних орієнтирів та ідейних переконань.

За таких умов перед здобувачем закладу вищої освіти постає непросте завдання – бути конкурентним та самодостатнім. З огляду на це у процес навчання ЗВО все активніше впроваджується **компетентнісний підхід** (від лат. *competentis* – належний, відповідальний), що прийшов на зміну кваліфікаційному підходу, який домінував у багатьох системах освіти у XX столітті, зокрема й в Україні, та знайшов своє відображення у нових державних освітніх стандартах. Він орієнтований не на процес чи накопичення фактів, а саме на результат, адже навчання має сформувати в майбутнього фахівця здатність практично діяти, впевнено й успішно застосовувати отримані знання, вміння і навички у нестандартних життєвих ситуаціях та майбутній професійній діяльності.

Необхідність реалізації компетентнісного підходу зумовлена тим, що в сучасних соціально-економічних умовах перед закладами освіти, зокрема і вищої, поставлено важливу мету – досягти нової якості освіти, що відповідає сучасним потребам суспільства, а також розуміння безперспективності екстенсивного шляху вирішення проблеми на основі збільшення обсягу знань. Зважаючи на це, вважаємо за доцільне більш ґрунтовно проаналізувати поняття «компетентність», «компетенція», «професійна компетентність».

У науковій літературі поняття **«компетентність»** (від лат. *«competentio»*, *«competo»* – досягаю, відповідаю, підходжу) розглядають як інтегративну особистісну характеристику, що визначає функціональну готовність до певної діяльності, містить сукупність знань, умінь, навичок, особистісних якостей. Так, у Новому словнику іншомовних слів цей термін трактується як «поінформованість, обізнаність, авторитетність, володіння знаннями, що дозволяють міркувати про що-небудь, висловлювати вагомі авторитетні думки» [8, с. 311]. Великий тлумачний словник сучасної української мови поняття «компетентний» визначає як: «той, що має достатні знання в якій-

небудь галузі; який з чим-небудь добре обізнаний» [1, с. 560].

Однак варто зауважити, що, аналізуючи це поняття, вчені одностайні в тому, що категорія «компетентність» є ширшою за поняття «знання, вміння, навички», адже охоплює не тільки когнітивну й операційно-технологічну, а й аксіологічну, мотиваційну, соціальну та поведінкову сфери особистості фахівця, а також, на думку І. Зязюна, є характеристикою людини в результаті оцінки ефективності (результативності) її дій, спрямованих на розв'язання певного кола важливих для цього соціуму завдань (проблем); при цьому її знання, навички, здібності, мотиви, цінності та переконання розглядаються як можливі складники компетентності, але ще не роблять людину компетентною [12].

Щодо терміна **«компетенція»**, то слід зауважити, що це – інтегрована особистісно діяльнісна категорія, яка формується під час навчання в результаті поєднання початкового особистого досвіду, знань, способів діяльності, умінь, навичок, особистісних цінностей і здатності їх застосування у процесі продуктивної діяльності стосовно кола предметів і процесів певної галузі людської діяльності. Також це не тільки «добра обізнаність із чим-небудь» [1, с. 560], а передусім «поінформованість, досвідченість у якій-небудь галузі, кваліфікованість, авторитетність» [8, с. 311]. Це поняття включає такі важливі складники, як: початковий особистий досвід; знання; вміння; навички; способи діяльності (дії); особистісні цінності.

Зважаючи на викладене вище, природним стало уведення ще одного терміна – **«професійна компетентність»**, що зумовлено широтою його змісту, інтегративною характеристикою, адже він поєднує в собі такі поняття, як «професіоналізм», «кваліфікація», «професійні здібності» та ін.

Отже, зауважимо, що виокремлені нами дефініції «компетентність», «компетенція», «професійна компетентність» – провідні категорії компетентнісного підходу, який передбачає аксіологічні, мотиваційні, рефлексивні, когнітивні, операційно-технологічні та інші результати навчання, що відображають набуття не тільки знань, умінь і навичок, а й досвіду емоційно-ціннісного ставлення до дійсності. Як наслідок, компетентнісний підхід – це методологічна орієнтація в педагогічній діяльності, яка акцентує увагу насамперед на результатах освіти, що розглядається як здатність людини діяти в різноманітних проблемних ситуаціях, а також

одна з підстав оновлення сучасної освіти, що дає змогу ліквідувати розрив між когнітивним, діяльнісним та особистісним рівнями розвитку майбутнього фахівця [12].

Загальновідомо, що освітній процес у будь-якому закладі вищої освіти являє собою поєднання інтелектуальної та творчої діяльності, яка має реалізовуватися через систему науково-методичних і педагогічних заходів, спрямованих на передачу, засвоєння, примноження та використання здобувачами вищої освіти знань, умінь навичок, а також на формування і розвиток у них ключових компетенцій особистості.

Саме від того, як компетентнісний підхід упроваджуватиметься в освітній процес ЗВО та наскільки ефективним він буде, залежить:

- значне підвищення рівня продуктивності навчання (діяльності) здобувачів освіти;
- формування в студентській молоді самостійності та відповідальності за свої дії та вчинки;
- розвиток в студентів творчого хисту та особистісних якостей.

Сучасне інформаційне суспільство вимагає від здобувача освіти вміння орієнтуватися в інформаційних потоках, освоювати ефективні технології, самонавчатися, самостійно отримуючи знання та досвід, шукати і використовувати нові знання, а ще – володіти такими якостями, як універсальність мислення, динамізм, мобільність. У зв'язку з цим актуальною проблемою сучасних закладів вищої освіти є нині підготовка фахівців, які у майбутньому володітимуть широким спектром компетентностей, серед яких особливу роль відведено загальним (soft skills – м'яким навичкам) та фаховим (hard skills – жорстким навичкам).

Орієнтуючись на досвід зарубіжних університетів, що увійшли до рейтингів кращих сучасних закладів вищої освіти, процес підготовки майбутнього фахівця у вітчизняних ЗВО передусім має бути спрямований на формування:

- *дослідницької компетентності* як результату науковості змісту й технологій підготовки здобувача вищої освіти, націленості його на пошукову/дослідну діяльність;
- *підприємницької компетентності*, що сприятиме успішному працевлаштуванню, готовності й здатності випускника будувати власний бізнес, забезпечити власну фінансову ефективність та успішність на ринку праці;
- *мовленнєвої та комунікативної компетентностей*, що передбачають якісне оволо-

діння випускником університету як українською, так і іноземними мовами, які він має застосовувати відповідно та з урахуванням вихідних умов і особливостей середовища спілкування;

– *цифрової компетентності*, що передбачає володіння засобами її впровадження та ефективне використання цілого комплексу базових інформаційних технологій у професійній діяльності при організації власної роботи та прийнятті управлінських рішень тощо;

– *соціальної компетентності*, яка є необхідною для самореалізації, активної громадянської позиції, соціальної злагоди та соціальної відповідальності; передбачає здатність випускника ЗВО «покрашувати» світ навколо себе, нести певний рівень культури та обізнаності, адекватно вести себе в ситуації нескінченного стресу та цейтноту, уміння мислити у нестандартних умовах.

Оволодіння цими та низкою інших компетентностей є вкрай важливим для подальшої професійної діяльності, активної соціальної позиції, постійного самовдосконалення особистості сучасного фахівця як в умовах складного сучасного життя, так і в довгостроковій перспективі [4].

Якісна освіта, як відомо, уже давно визнана у світі «ефективним інструментом протистояння викликам сучасності» [16, с. 16], а підготовка висококваліфікованих компетентних працівників – важливою умовою розвитку всіх світових галузей соціальної політики та економіки у світі, їхнього процвітання та конкурентоспроможності.

Чималі запити та очікування суспільства щодо результатів упровадження компетентнісного підходу у вищу освіту, з одного боку, й «теоретико-методологічні труднощі та практичні проблеми, з якими стикається реалізація загальної ідеї компетентнісного підходу на практиці», – з іншого, актуалізують завдання дослідження процесів становлення й розвитку компетентнісної парадигми на національному освітньому ґрунті [5].

Варто визнати, що нині, в епоху надточних приладів, комп'ютерів та розмаїття гаджетів, а також щоденного збільшення кількості інформації у нашому житті, енциклопедичні знання перестали бути цінністю та самоціллю, якою були ще якихось 20–30 років тому. Усі ці зміни мають враховуватися сучасною освітою: вона не лише повинна змінюватися, крокувати в ногу з часом, а й готувати фахівця, затребуваного у

майбутньому, тобто здатного діяти в ситуаціях, що швидко змінюються, навченого критично мислити, зіставляти інформацію з різних джерел та реалізувати себе в полікультурному середовищі.

Осмислення та сприйняття поставлених завдань стало на сьогодні мотиваційним засобом для зміни підходів до організації освітнього процесу. У зв'язку з цим не посперечається з науковцями стосовно того, що «у час бурхливого розвитку комп'ютерних технологій потрібно докласти максимум зусиль і зробити навіть звичайне заняття цікавим» [15, с. 42]. За цих умов викладачеві, щоб визначити, чи володіють студенти тими чи іншими компетентностями, слід запропонувати їм виконання завдань, що передбачають, наприклад, аналіз та оцінювання конкретної ситуації. Причому оцінювання компетентностей може здійснюватись і через тестові завдання, якщо вони передбачають, наприклад, виявлення істинних чи хибних суджень. Гарним прикладом для виявлення компетентностей також є полілоги та дискусії, завдяки яким студент має проаналізувати й синтезувати різну інформацію, щоб підібрати переконливі аргументи тощо [14].

Освіта є однією з пріоритетних галузей суспільства, «провідним соціальним інститутом, на який покладено головну відповідальність за інноваційний розвиток людини, формування конкурентоспроможного людського капіталу, зрештою – успішного майбутнього української нації» [6]. Зважаючи на це, Закони України «Про освіту» [11], «Про вищу освіту» [10], Концепція «Нова українська школа» [7], Державні стандарти освіти, інші важливі законодавчі акти, регламентуючи сучасну освітню політику нашої держави, наголошують саме на реалізації компетентнісного підходу та проголошенні його концептуальним орієнтиром для здійснення змін у державній освітній системі.

Трансформаційні та євроінтеграційні процеси, інтенсивний характер розвитку сучасних технологічних процесів зумовлюють потребу підготовки кваліфікованих кадрів, адаптованих до роботи в динамічному світі, здатних знаходити рішення в ситуаціях, пов'язаних із професійною діяльністю та життєвими обставинами, з належно сформованими ключовими і професійними компетентностями. Якісна та інклюзивна освіта, практичне навчання та навчання впродовж життя дають усім без винятку особам можливості розвинути свої ключові компетентності, а отже, в усіх закладах освіти доцільно використовувати підходи, орієнто-

вані на розвиток компетентностей. У зв'язку з цим особливої ваги набуває проблема впровадження компетентнісного підходу в освітній процес закладів вищої освіти в контексті подальшого реформування системи професійної освіти в Україні.

Нами вище вже наголошувалося, що компетентнісний підхід – це підхід, який акцентує увагу не на змісті, а передусім на результатах освіти, виражених у формі компетенцій. Зважаючи на це, він широко використовується у процесі проектування системи самостійної роботи студентів, визначаючи їхнє відповідальне ставлення до навчання, вміння вчитися самостійно. Конкретними проявами цього можуть бути: вміння ставити навчальні цілі; формулювати критерії правильності виконання завдання; організовувати власну діяльність самостійно; планувати свій час; звертатися по допомогу в разі потреби самому, а також надавати таку допомогу та вміти співпрацювати в групі.

У межах такого підходу варто стверджувати про розвиток у студентів **самоосвітньої компетентності**, визнаної однією з ключових компетентностей, що становить нову якість освіти. Компетентність є цільовою основою самостійної роботи студентів, а самостійна робота стає провідною формою організації навчального процесу у вищій школі. За цих умов перед викладачами ЗВО постає надзвичайне завдання – підвищення ефективності самостійної роботи студентів у процесі опанування ними професійними компетенціями.

На нашу думку, організація самостійної роботи студентів – одне із найважливіших питань в умовах реалізації компетентнісного підходу. Це пов'язано не тільки зі збільшенням частки самостійної роботи під час освоєння навчальних дисциплін, а насамперед із сучасним розумінням освіти як життєвої стратегії особистості. Мотивація до неперервної освіти, загальнокультурні й професійні компетенції стають необхідним ресурсом особистості для успішного включення в трудову діяльність і реалізації своїх життєвих планів. Ключове завдання вищої освіти за цих умов полягає у формуванні творчої особистості фахівця, здатного до саморозвитку, самоосвіти, інноваційної діяльності.

Активізація самостійної роботи в освітньому процесі означає значне підвищення її ролі в досягненні нових освітніх цілей, надаючи їй проблемного характеру, що мотивує суб'єктів на ставлення до неї як до провідного засобу формування навчальних і

професійних компетенцій. У зв'язку з цим цілями самостійної роботи у ЗВО є:

- формування в студента необхідного обсягу й рівня знань, умінь і навичок для вирішення певного класу пізнавальних завдань;

- вироблення психологічної установки на самостійне систематичне поповнення своїх знань та умінь орієнтуватися в потоці наукової інформації;

- формування навичок саморегуляції, особистісних якостей, підвищення предметної компетенції [2, с. 36].

Зважаючи на викладене вище, на нашу думку, основними принципами організації самостійної роботи студентів на засадах компетентнісного підходу варто вважати такі:

1. *Принцип диференціації завдань за складністю* – передбачає використання підходу «від простого до складного» не тільки в межах теми, а й у цілому в межах певної навчальної дисципліни (завдяки цьому студенти усвідомлюють, що різні за складністю завдання мають різну кількість балів під час їх оцінювання).

2. *Принцип проектування навчальних дій* – передбачає встановлення певних правил, рекомендацій, настанов, порад, правил тощо, які допомагають не відхилятися від поставлених навчальних завдань, аби, зрештою, досягти бажаних результатів.

3. *Принцип наочності* – передбачає надання інформації у максимально доступному та зрозумілому вигляді.

4. *Принцип зв'язку теорії з практикою* – передбачає надання студентам можливості вирішувати ситуативні завдання.

5. *Принцип свідомості та активності* – передбачає виключення механічного завчання навчального матеріалу та орієнтування студентів на глибоке розуміння й усвідомлення його змісту та вільне володіння навчальним надбанням (знаннями, вміннями і навичками).

6. *Принцип ідентифікації* – передбачає необхідність контролю з боку викладача із використанням різноманітних засобів виявлення рівня досягнень студента.

7. *Принцип обліку трудовитрат навчальних дисциплін та оптимального планування самостійної роботи студентів.*

8. *Принцип міцності засвоєння знань.*

Отож варто ще раз наголосити, що в контексті компетентнісного підходу під самостійною роботою студентів розумітимемо таку діяльність, яка має на меті: чітке уявлення моделі своєї професії з її нормами й правилами; наявність умінь і навичок

самостійної пізнавальної діяльності, таких як самопізнання, самоаналіз, самоконтроль, самооцінка; вміння самостійно будувати індивідуальну освітню траєкторію, керуючись певними компетенціями.

Незважаючи на те, що компетентнісний підхід надзвичайно активно впроваджується в галузь освіти, зокрема і вищої, нині залишаються невирішеними низка проблемних питань, що посилюють потребу впровадження та ускладнюють реалізацію компетентнісного підходу до підготовки кваліфікованих кадрів через розвиток ключових та професійних компетентностей, необхідних для успішної професійної діяльності та самореалізації випускників у закладах вищої освіти, а саме:

- низький рівень розвитку ключових компетентностей випускників, необхідних для успішної професійної діяльності та самореалізації;

- низька мотивація до здобуття професійних кваліфікацій та навчання впродовж життя;

- відсутність цілісного стратегічного бачення впровадження компетентнісного підходу до навчання на рівні закладу вищої освіти; невідповідність змісту навчальних програм і методик викладання вимогам компетентнісного навчання;

- недостатній рівень реалізації міжгалузевих зв'язків та компетентнісного потенціалу галузей (предметів);

- брак педагогічних працівників, що володіють різноманітними підходами для впровадження компетентнісного підходу до навчання; відсутність належної системи оцінювання (формуального і підсумкового) та підтвердження розвитку компетентностей;

- застаріла матеріально-технічна база (інфраструктура, обладнання, доступність);

- недостатній обсяг фінансування вищої освіти, з урахуванням потреб розвитку відповідних сфер, включно з інфраструктурою, обладнанням та доступністю.

Подолання наявних викликів вимагає пошуку можливих цілісних рішень на рівні закладу ЗВО, що передбачає розроблення Концепції впровадження компетентнісного підходу до навчання з урахуванням світових та вітчизняних добрих практик, зокрема:

- використання різноманітних підходів та контекстів навчання для впровадження компетентнісно зорієнтованого навчання;

- підтримку педагогічних та інших працівників закладів освіти до реалізації компетентнісного підходу та розвитку ключових і професійних компетентностей у навчальному процесі;

– оцінювання (формувальне і підсумкове) та підтвердження розвитку компетентності [13].

Проте ми переконані, що, незважаючи на труднощі в упровадженні компетентного підходу, саме йому нині відведена важлива місія – змінити сучасну освіту, яка, на думку О. Овчарук, «... повинна формувати в молоді вміння оперувати новими технологіями та знаннями, бути готовими змінюватися та пристосовуватися до нових потреб на ринку праці, оперувати та управляти інформацією, активно діяти, швидко приймати рішення, навчатися упродовж життя» [9].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, реалізація компетентного підходу в освіті означає зміну всієї педагогічної системи, перехід до нового типу навчання і виховання. На відміну від традиційної освіти, означений підхід має на меті не тільки набуття студентами знань, умінь і навичок в окремому вигляді, а передусім розвитку і формування в них здатності до практичної діяльності, творчого застосування набутих знань та досвіду в різних ситуаціях, готовність до успішної діяльності в реальному житті. Показово, що для формування професійної компетентності та ключових компетенцій у майбутніх фахівців на рівні ЗВО важливий перехід до електронного, мобільного та всепроникаючого навчання, тобто вдосконалювати професійну підготовку здобувачів освіти необхідно за допомогою сучасних методів, форм, засобів і технологій навчання, що базуються на ІКТ, а в перспективі – на цифрових технологіях. Це дозволить студентам самостійно орієнтуватися в різноманітній інформації, формувати творче нешаблонне мислення.

Сьогодення вкотре переконує нас, з одного боку, в необхідності, а з іншого – в неминучості реалізації компетентного підходу, який дозволить перевести освіту як процес накопичення знання в діяльнісний процес, реалізувати зміну парадигми з «освіти НА все життя» в «освіту ЧЕРЕЗ усе життя».

Подальші наші розвідки плануємо спрямувати на більш ґрунтовне застосування компетентного підходу в процесі організації самостійної роботи студентів, що передбачає їхнє особистісне включення в освоєння професійної діяльності.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. та гол. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь : Перун, 2005. С. 560.

2. Демченко В., Балабанова К., Ємельянова Є. Реалізація компетентного підходу в самостійній роботі студентів закладів вищої освіти. *Інноваційна педагогіка*. 2021. Вип. 8. С. 34–40. URL: <http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2021/38/8.pdf>. (дата звернення: 20.02.2023).

3. Карам М. А. Компетентнісний підхід як чинник професійного становлення студентів мистецьких спеціальностей. *Освітнологічний дискурс*. 2019. № 3–4 (26–27). С. 92–99. URL: <https://od.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/621> (дата звернення: 20.02.2023).

4. Компетентнісний підхід у вищій школі: теорія та практика : монографія / за заг. ред. О. А. Жукової, А. І. Комишана. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2021. 264 с. URL: http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/165432/%D0%9A%D0%9F_%D0%BC%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F.pdf (дата звернення: 20.02.2023).

5. Култаєва М. Д. Філософські питання педагогіки. *Наукові підходи до педагогічних досліджень* : колективна монографія / за заг. ред. В. І. Лозової. Харків : Апостроф, 2012. 348 с.

6. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні : монографія / за заг. ред. В. Кременя. Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2021. 384 с.

7. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи / Міністерство освіти і науки України. 2016. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 19.02.2023).

8. Новий словник іншомовних слів / за ред. Л. Шевченко. Київ : Арій, 2008. С. 311.

9. Овчарук О. Компетентнісний підхід в освіті: загальноєвропейські підходи. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2009. № 5 (13). URL: <http://www.ime.edu.ua.net/em.html> (дата звернення: 22.02.2023).

10. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T141556> (дата звернення: 19.02.2023).

11. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <http://ru.osvita.ua/legislation/law/2231/> (дата звернення: 19.02.2023).

12. Чубій І. Компетентнісний підхід як чинник професійного становлення фахівців у системі вищої медичної освіти. *Освітні обрії*. 2021. № 2 (53). С. 86–89. URL: <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/obrii/article/view/5868/6126> (дата звернення: 22.02.2023).

13. Шиян О. І. Методичні рекомендації щодо розроблення концепції впровадження компетентного підходу до навчання у закладі професійної (професійно-технічної) освіти. 2022. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/pto/2022/02/21/EU4Skills.metodychni.reccom.17.02.2022.pdf> (дата звернення: 19.02.2023).

14. Що таке компетентнісний підхід у навчанні. *Державна служба якості освіти* : вебсайт. 2022. URL: <https://nus.org.ua/questions/zo->

take-kompetentnisnyj-pidhid-u-navchanni-vidpovidaye-derzhavna-sluzhba-yakosti-osvity/ (дата звернення: 22.02.2023).

15. Hansen H. Rethinking Certification Theory and the Educational Development of the United States and Germany, Research in Social Stratification and Mobility. 2011. 29 (1). P. 31–55.

16. Scott C. L. The futures of learning 2: What kind of learning for the 21st century? *UNESCO Education Research and Foresight*. Paris, 2015. URL: <http://unesdoc.unesco.org/images/0024/002429/242996e.pdf> (accessed: 20.02.2023).

REFERENCES

1. *Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy*. (2005). [The Great Explanatory Dictionary of the Modern Ukrainian Language]. Kyiv; Irpin.

2. Demchenko, V., Balabanova, K., Yemelianova, Ye. (2021). *Realizatsiia kompetentnisnogo pidkhodu v samostiinii roboti studentiv zakladiv vyshchoi osvity*. [Implementation of the Competence-Based Approach in the Independent Work of Higher Education Students].

3. Karam, M. A. (2019). *Kompetentnisnyi pidkhid yak chynnyk profesiinoho stanovlennia studentiv mystetskykh spetsialnostei*. [The Competence-Based Approach as a Factor in the Professional Development of Students of Art Specialties].

4. *Kompetentnisnyi pidkhid u vyshchii shkoli: teoriia ta praktyka*. (2021). [The Competence-Based Approach in Higher Education: Theory and Practice]. Kharkiv.

5. Kulitaieva, M. D. (2012). *Filosofski pyttannia pedahohiky* [Philosophical Issues of Pedagogy]. Kharkiv.

6. *Natsionalna dopovid pro stan i perspektyvy rozvytku osvity v Ukraini*. (2021). [National Report on the State and Prospects of Education Development in Ukraine]. Kyiv.

7. *Nova ukrainska shkola. Kontseptualni zasady reformuvannia serednoi shkoly*. (2016). [New Ukrainian school. Conceptual principles of secondary school reform]. Kyiv.

8. *Novyi slovnyk inshomovnykh sliv*. (2008). [New Dictionary of Foreign Words].

9. Ovcharuk, O. (2009). *Kompetentnisnyi pidkhid v osviti: zahalnoievropeiski pidkhody*. [The Competence-Based Approach in Education: Common European Approaches].

10. *Pro vyshchu osvitu: Zakon Ukrainy*. (2014). [On higher education : Law of Ukraine]. Kyiv.

11. *Pro osvitu: Zakon Ukrainy*. (2023). [On education : Law of Ukraine]. Kyiv.

12. Chubii I. (2021). *Kompetentnisnyi pidkhid yak chynnyk profesiinoho stanovlennia fakhivtsiv u systemi vyshchoi medychnoi osvity*. [The Competence-Based Approach as a Factor in the Professional Development of Specialists in the System of Higher Medical Education]. Kyiv.

13. Shyian, O. I. (2022). *Metodychni rekomendatsii shchodo rozroblennia kontseptsii vprovadzhennia kompetentnisnogo pidkhodu do navchannia u zakladi profesiinoi (profesiino-tekhnichnoi) osvity*. [Methodological Recommendations for Developing a Concept for Implementing the Competence-Based Approach to Teaching in Institutions of Vocational (Vocational and Technical) Education]. Kyiv.

14. *Shcho take kompetentnisnyi pidkhid u navchanni*. (2022). [What the Competence-Based Approach in Learning]. Kyiv.

15. Hansen, H. (2011). *Pereosmyslennia teoriyi sertyfikatsiyi ta rozvytku osvity v Spoluchenykh Shtatakh ta Nimechchyni, doslidzhennia sotsial'noyi stratyfikatsiyi ta mobil'nosti*. [Rethinking Certification Theory and the Educational Development of the United States and Germany, Research in Social Stratification and Mobility].

16. Scott, C. L. (2015). *Maybutnye navchannya 2: Yake navchannya dlya 21 stolittya?* [The futures of learning 2: What kind of learning for the 21st century? UNESCO Education Research and Foresight]. Paris.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

БІЛАНІЧ Людмила Віталіївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри бізнес-адміністрування, маркетингу та менеджменту Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет».

Наукові інтереси: професійна підготовка майбутніх фахівців у закладах вищої освіти.

БІЛАНІЧ Галина Петрівна – кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри соціокультурної діяльності Комунального закладу вищої освіти «Академія культури і мистецтв» Закарпатської обласної ради.

Наукові інтереси: професійна підготовка майбутніх фахівців у закладах вищої освіти.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

BILANYCH Lyudmila Vitaliivna – Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Business Administration, Marketing and Management of the State Higher Educational Institution «Uzhgorod National University».

Circle of scientific interests: professional training of future specialists in higher education institutions.

BILANYCH Halyna Petrivna – Candidate of Historical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Socio-Cultural Activities of the Municipal Institution of Higher Education «Academy of Culture and Arts» of the Transcarpathian Regional Council.

Circle of scientific interests: professional training of future specialists in higher education institutions.

Стаття надійшла до редакції 14.11.2025 р.